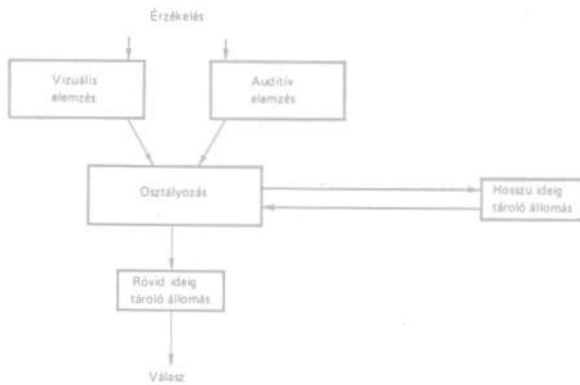

hierarchikus hálózatot alkotnak; valamely információ kiválasztásánál ebben a hatalmas osztályozási rendszerben keresünk. A reakcióidő a rendszerben végigjárt hierarchia-állomások számától függ: egy lépés kb. 75 ezredmásodpercet vesz igénybe.

Bármilyen összetett hierarchiarendszernek is képzeljük el azonban a hosszú ideig tároló állomást, ez még túl kevés ahhoz, hogy ismert tulajdonsága: az új ismeretek befogadásához szükséges átszervezési készsége ezzel magyarázható legyen.

Az 1. ábra az elmondottak alapján összefoglalja az információ áramlását az emberi memóriarendszerben. Az információ érzékszerveinken keresztül az auditív vagy vizuális elemzőrendszerbe kerül. A felfogott érzéket egy osztályozási rendszer azonosítja nyelvi megfelelőjével, és így jut a hosszú ideig tároló állomásba, ahonnan a hierarchikus keresési folyamat után a rövid ideig tároló állomáson keresztül alakul ki közölhető formája.

1. ábra Információáramlási folyamat a memóriarendszerben

Feltehető a kérdés, hogy mindez hogyan használható az oktatás terén?

Az igazság az, hogy az ismertett információkezelési modellt a gyakorlatban eddig alig hasznosították, pedig egyes részletek homályos volta ellenére a kutatások eredményeinek (pl. az auditív memória előnye a vizuális szemben) hasznosításával növelhető lehetne az oktatási technológiák hatékonysága.

/MAYES, J. T.: *Information and memory - The Information Scientist*, 11. köt. 2. sz. 1977. p. 65-72./

(Novák István)

Az ASLIB kutatási tevékenysége (1959–1977)

Az ASLIB (*Association of Special Libraries and Information Bureaux - Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége*) Kutatási és Fejlesztési Részlegének tevékenységét az ötvenes évek végétől napjainkig a könyvtártudomány és informatika időszerű kérdéseinek szentelte: a hatvanas években a gépesítés, a hetvenes évek

elején az irányítás, az utóbbi években pedig az on-line rendszerek kutatása jellemezte munkáját.

1966-ban a brit kormány *Tudományos és Műszaki Tájékoztatói Hivatala (Office for Scientific and Technical Information, OSTI)*, információrendszer kutatása és tanácsadás céljára fokozta az ASLIB kutatási tevékenységének támogatását. Az ASLIB akkori elnökének, Lord Kings Norton-nak felhívására az első három évben húsz tagszervezet járult hozzá az OSTI fejlesztési keretéhez. A támogatás módszerei azóta többször változtak, de a kutatás rendelkezésére álló munkaerő és anyagi támogatás állandóan növekszik.

Az ASLIB Tanácsadó Osztálya (Consultancy Department) az elmúlt 11 évben több mint 100 projektet dolgozott ki minisztériumok, országos és nemzetközi szervezetek számára. E projektek egy része kutatást igényelt, ami publikált jelentéseket eredményezett, a többség azonban a megrendelő intézmény sajátos problémáival foglalkozott – e jelentések bizalmas jellegüknél fogva nem kerültek nyilvánosságra.

Kétségtelen, hogy az informatikai kutatások ritkán jelentenek közvetlen, azonnal mérhető nyereséget a gyakorlat számára, az eredmények ritkán alkalmazhatók változtatás nélkül a napi problémák megoldására. Kétségtelen azonban az is, hogy az ASLIB a speciális felhasználói igények, a hatékony nemzeti és nemzetközi információs politika kutatása által eddig is nagymértékben hozzájárult – és a jövőben is hozzá fog járulni – az információs szolgáltatások fejlesztéséhez.

/TAYLOR, P. J.: *Research at ASLIB 1959–1977. - Aslib Proceedings*, 30. köt. 3. sz. 1978. p. 104–114./

(N. I.)

A szakirodalmi szemlék szerepe az információáramlásban

Általánosan elfogadott nézet az, hogy a szakirodalmi szemlék (szemletanulmányok) igen hasznosak, de kevés kutatást végeztek ennek a nézetnek az igazolására. Ez pedig azért is szükséges lenne, mert évente mintegy 20 ezer szemle készül mintegy 400 millió dolláros (más becslés szerint 100–200 millió dolláros) költségkihatással. Összehasonlításképpen közli a cikk, hogy az USA-ban 1974 folyamán a referáló és indexelő szolgáltatások összes költségei 97 millió dollárra becsülhetők.

A szakirodalmi szemlék is két fő csoportba sorolhatók, bár a határok egyre inkább elmosódnak:

egyrészt átfogó, szakirodalomra épülő ismertetés az adott időszakban, az adott szakterületen történekről (ún. *Jahresbericht típus*);

másrészt egy szűkebb tudományos problémának és megoldásnak szelektív, kritikai, heurisztikus feldolgozása (ún. *Ergebnisse típus*);

A szakirodalmi szemlék csoportosítása azonban ma már egyre kevésbé lehetséges. A fenti csoportképző elemek inkább a minden egyes szemlében szükségszerűen megjelenő részeket jellemzik és e részek aránya határozza meg a szemle jellegét (a monografikustól a bibliográfiáig).

A szakirodalmi szemlék szerepe, funkciója

A szemle egyszerre nyújt bibliográfiai és tartalmi (bizonyos fokig didaktikus megfogalmazású), illetve *történeti jellegű és aktuális hasznú* információkat, ezért igen sokrétűen használható.

Főbb *történeti* funkciói:

- a felölelt időszakban megjelent szakirodalom válogatása és értékelése;
- különböző forrásokból származó információk összegyűjtése;
- a meglévő ismeretek tömörítése;

információk áttétele időtállóbb formába (például cikkben vagy konferencia-anyagban közölt információk közlése könyv-formában);

- új, fejlődő szakterületek felismerése;
- a kutatások új területek felé történő irányítása.

Főbb *aktuális* funkciói:

- a figyelem felhívása az értékes szakirodalomra;
- a szakterületen folyó tevékenység figyelése az eredeti dokumentumok elolvasásának szükségessége nélkül;
- az egyes témák figyelését kiegészítő visszamenőleges háttér-tájékoztató;
- alternatív, más szakterületeken használt, de a figyelt területen is használható módszerek és eljárások fellelése;
- új területen indított kutatási és fejlesztési munkákhoz kezdeti tájékoztató irodalomkutatás;
- oktatási segédlet;
- visszacsatolás biztosítása a kutató és fejlesztő szerzőnek munkája értékeléséről.

A közlemény a továbbiakban felsorolászerűen ismerteti az irodalomjegyzékben megadott szemlékkel foglalkozó 19 dokumentumot.

/WOODWARD, A. M.: The roles of reviews in information transfer = Journal of the American Society for Information Science, 28. köt. 3. sz. 1977. p. 175–180./

(Schiff Ervin)

TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

A VINITI* tudományos–műszaki információs tevékenységének 25 éve

Az 1952-ben létrehozott VINITI – kezdetben Tudományos–Műszaki Információs Intézet – 1955-ben kapta jól ismert elnevezését, mikor is a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett a Szovjetunió Minisztertanácsa Tudományos és Műszaki Állami Bizottságának felügyelete alá is került és a következő feladatokkal bízták meg:

a tudományos–műszaki információs tevékenység *módszereinek kutatása*;

olyan referáló *folyóirat szerkesztése és kiadása*, mely nemzetközi szinten felöleli a fizika, a matematika, a kémia, a biológia, a földtudományok és a műszaki tudományok területét;

tájékoztató és bibliográfiai segédanyagok, *áttekintő szemlék szerkesztése és kiadása* a tudomány és technika egyes területeinek a Szovjetunióban és külföldön elért eredményeiről;

fordítások és folyóiratcikk-másolatok készítése a felhasználók számára.

A VINITI évente több mint 25 ezer szovjet és külföldi folyóiratot, 200 ezer külföldi szabadalmat, 16 ezer monográfiát és előadásgyűjteményt dolgoz fel. E hatalmas mennyiségű irodalmat 130 ország 66 különböző nyelven megjelenő publikációi alkotják.

A feldolgozásra kerülő dokumentumok mennyiségének növekedését jól érzékelteti a VINITI ismert referáló folyóirata, a *Referativnui Zsurnal* által feldolgozott irodalom dinamikus növekedését mutató *1. táblázat*.**

** E jellemző számadatokon kívül a VINITI kiadványainak ismertetésére és jellemzésére részletesen nem térünk ki. E témában már számos publikáció jelent meg, és a TMT is közölt önálló tanulmányokat az elmúlt években. Ilyenek például:

MIHAJLOV, A. I.: A VINITI szerepe a mérnökök és kutatók információellátásában = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 23. évf. 2. sz. 1976. p. 59–62.

CSERNŰJ, A. I.: Az Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Információs Intézet (VINITI) integrált automatizált információs rendszere, az „ASZSZISZTENT” = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 24. évf. 3. sz. 1977. p. 95–101.

FENINA, N. A.–GLOBACSEV, O. I.: Az Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Információs Intézet kiadványainak rendszere = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 24. évf. 10. sz. 1977. p. 431–437.

* Vseszojuznui insztitut naucsnoj i tehniczeszkoj informacii = Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézet